

POSTANOWIENIE

Dnia 14 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik

w sprawie R. C.,

sędziego Sądu Okręgowego w O.,

z udziałem Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w (...),
w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i
Spraw Publicznych 14 kwietnia 2021 r.

wniosku R. C. o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego: P. C., A. R., M. B., J., P.
N., T. P., A. T., R.W., J. W., K. W. i P. Z. od orzekania w sprawie toczącej się przed
Sądem Najwyższym, sygn. akt II DIZ 8/21 (wcześniejsza sygnatura II DO 19/20):

**1. na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. zawiesza postępowanie w
przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego
do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii
Europejskiej orzeczenia w sprawie C-791/19,**

2. odracza sporządzenie uzasadnienia na czas 7 dni.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z 3 grudnia 2019 r. sędzia Sądu Okręgowego R.C. (dalej: Wnioskodawca), w związku ze złożonym do Sądu Najwyższego zażaleniem na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w (...) z 7 sierpnia 2019 r., zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, zawieszającą go w czynnościach służbowych i obniżającą wysokość wynagrodzenia, wniósł o zawieszenie postępowania w przedmiocie rozpoznania wniesionego zażalenia do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w

sprawie C-791/19 skierowanej przez Komisję Europejską przeciwko Polsce, jako istotnej dla przedmiotowego rozstrzygnięcia w zakresie systemowej oceny systemowej oceny Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego; alternatywnie, do czasu wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy w kwestii niezawisłości sędziów Izby Dyscyplinarnej, mającego charakter systemowy i wiążący sądy.

Ponadto Wnioskodawca wniósł o wyłączenie imiennie wskazanych sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego P. C., A.R., M. B., J. M., P. N., T. P., A. T., R. W., J. W., K. W. i P. Z. od rozpoznania wniosku o zawieszenie postępowania z powodu zaistnienia okoliczności wywołujących uzasadnione wątpliwość co do ich bezstronności. W uzasadnieniu podniósł m.in. kwestie związane z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego wskazując na brak jej niezależności jako sądu.

W piśmie z 23 października 2020 r. Wnioskodawca wskazał, że jego wniosek o zawieszenie postępowania w sprawie z zażalenia na inną uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w (...) (z 5 kwietnia 2019 r.), zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, zawieszającą go w czynnościach służbowych i obniżającą wysokość wynagrodzenia, „finalnie został rozstrzygnięty” postanowieniem Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2020 r. (I NWW 42/20). W związku z powyższym ponowił żądanie wniosku, zwracając uwagę na argumentację zawartą w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2020 r. (I NWW 42/20).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2019, poz. 825 ze zm., dalej: u.SN) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych

przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Wskazany przepis ustanawia właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego w postępowaniu w przedmiocie wyłączenia sędziego, czyli postępowaniu mającym charakter pomocniczy (wpadkowy). Wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, co należy rozumieć, że zastosowanie znajdują przepisy proceduralne właściwie dla sprawy głównej, a zatem w sprawach karnych powinien być on rozpoznawany na zasadach określonych w Kodeksie postępowania karnego, a w sprawach cywilnych na zasadach określonych w Kodeksie postępowania cywilnego.

W postępowaniu toczącym się przed sądem dyscyplinarnym w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej lub na jego tymczasowe aresztowanie mają odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu dyscyplinarnym, zawarte w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 365, ze zm.), zaś w zakresie nimi nieuregulowanym, koniecznym dla zachowania funkcjonalności i standardów rzetelnego procesu, przepisy Kodeksu postępowania karnego (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 27 maja 2009 r., I KZP 5/09).

Zauważyć należy, że w sprawie karnej podstawą wyłączenia sędziego mogą być okoliczności wymienione enumeratywnie w art. 40 k.p.k. albo – w myśl art. 41 § 1 k.p.k. – „okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”. Jednakże w niniejszej sprawie podstawę rozpoznania wniosku stanowi przywołany wyżej art. 26 § 2 u.SN.

Wykładni art. 26 § 2 u.SN należy dokonywać, mając na względzie konieczność zapewnienia skutecznej ochrony prawa strony do rozpoznania konkretnej sprawy przez niezależny i bezstronny sąd, przy poszanowaniu stanowiska Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażonego w wyroku z 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu. Wykładnia ta powinna umożliwiać kontrolę tego, czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia standardu niezależności i bezstronności sądu, gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz

art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Zarówno art. 47 Karty Praw Podstawowych UE, jak i art. 45 Konstytucji RP gwarantują bowiem każdemu prawo do rzetelnego i bezstronnego rozpoznania sprawy przez niezależny sąd. (tak też postanowienie Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2020 r., I NWW 42/20). W kwestii tej wypowiedział się też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu 7. sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r. (I NOZP 3/19), której nadał moc zasady prawnej. Podkreślono w niej, że Sąd Najwyższy ma obowiązek uwzględnić wykładnię dokonaną przez TSUE, a kwestii tego, czy uregulowanie ustawowe jest w kolizji z prawem Unii Europejskiej orzekać na podstawie art. 91 ust. 3 Konstytucji RP, z zastrzeżeniem wyłącznych kompetencji TSUE do orzekania w przedmiocie znaczenia regulacji wspólnotowych (postanowienie pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 grudnia 2006 r., P 37/05).

Rozpoznając wniosek, Sąd Najwyższy uwzględnił podniesiony przez Wnioskodawcę fakt, że przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej toczy się postępowanie w sprawie C 791/19, zainicjowane skargą złożoną 25 października 2019 r. przez Komisję Europejską przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Komisja Europejska wniosła o stwierdzenie, że Polska uchybiła zobowiązaniom wynikającym z art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej m.in. przez niezapewnienie niezależności i bezstronności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do której właściwości należy kontrola decyzji wydanych w postępowaniach dyscyplinarnych wobec sędziów (art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 u.SN, w zw. z art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, Dz.U. 2018, poz. 389 ze zm.), ale także decyzji zezwalających na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. W ramach tego postępowania Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wielka izba) 8 kwietnia 2020 r. wydał postanowienie, w którym orzekł: „Rzeczpospolita Polska zostaje zobowiązana, natychmiast i do czasu wydania wyroku kończącego postępowanie w sprawie C 791/19, do: – zawieszenia stosowania przepisów art. 3 pkt 5, art. 27 i art. 73 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018, poz. 5), ze zmianami, stanowiących podstawę właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego zarówno w pierwszej, jak i w drugiej instancji, w sprawach

dyscyplinarnych sędziów; – powstrzymania się od przekazania spraw zawisłych przed Izbą Dyscyplinarną Sądu Najwyższego do rozpoznania przez skład, który nie spełnia wymogów niezależności wskazanych w szczególności w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (Niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego) (C 585/18, C 624/18 i C 625/18, EU:C:2019:982); oraz – powiadomienia Komisji Europejskiej, nie później niż w ciągu miesiąca od doręczenia postanowienia Trybunału zarządzającego wnioskowane środki tymczasowe, o wszystkich środkach, które przyjęła w celu pełnego zastosowania się do tego postanowienia”.

Podniesione przez Wnioskodawcę zagadnienie niezależności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jest przedmiotem oceny TSUE w ramach postępowania toczącego się na podstawie art. 258 TFUE pod sygnaturą C-791/19, a zapadłe w sprawie orzeczenie może mieć zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia wniosku o wyłączenie sędziów w sprawie o sygn. II DIZ 2/21.

W myśl art. 22 § 1 k.p.k., jeżeli zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, a w szczególności, jeżeli nie można ująć oskarżonego albo nie może on brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby, postępowanie zawiesza się na czas trwania przeszkody. Przepis ten nie zawiera wyraźnej podstawy do zawieszenia postępowania karnego w oczekiwaniu na prejudykat, a w orzecznictwie istnieje rozbieżność co do wykładni przepisu.

W starszych orzeczeniach, w tym w postanowieniu Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2003 r. (SNO 30/03) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że „jakkolwiek wyliczenie przyczyn zawieszenia postępowania karnego w art. 22 § 1 k.p.k. nie jest wyczerpujące, to jednak krąg okoliczności, które można uznać za inne, tj. nie wymienione *expressis verbis* w tym przepisie, jest bardzo ograniczony. Do kategorii „innej przyczyny” zawieszenia postępowania na mocy art. 22 § 1 k.p.k. nie można zaliczyć kwestii prejudycjalności, z jednym wyjątkiem, mianowicie wypadku przedstawienia przez sąd pytania prawnego na podstawie art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym. W takiej sytuacji rozstrzygnięcie sprawy jest uzależnione od prejudykatu w postaci orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Zważywszy, że okres oczekiwania na rozstrzygnięcie

Trybunału Konstytucyjnego, jak wskazuje praktyka, liczy się najczęściej w miesiącach, tylko w takim wypadku można mówić o stanie 'długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania' w rozumieniu art. 22 § 1 k.p.k.". Podobnie w postanowieniu z 19 października 2010 r. (WZ 45/10) Sąd Najwyższy wskazał, że „powody zawieszenia postępowania podane w art. 22 § 1 k.p.k. mają charakter przeszkód natury faktycznej, nie dają natomiast podstaw do zawieszenia z uwagi na oczekiwanie na prejudykat czy orzeczenie w innej sprawie karnej”.

W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że toczące się postępowanie przed TSUE może stanowić podstawę zawieszenia postępowania karnego. W postanowieniu składu 7. sędziów Sądu Najwyższego z 14 października 2015 r. (I KZP 10/15) Sąd Najwyższy wskazał na potrzebę zastosowania wykładni rozszerzającej art. 22 § 1 k.p.k. i podkreślił, że przeszkodą dla stwierdzenia dopuszczalności zawieszenia postępowania karnego z uwagi na postępowanie prejudycjalne toczące się przed TSUE nie może być brak wyraźnego uregulowania takiej podstawy w art. 22 § 1 k.p.k. Przyjęto, że przepis ten, choć normuje wyjątek od zasady prowadzenia postępowania karnego bez nieuzasadnionej zwłoki, to także służy realizacji innej zasady procesowej, mianowicie zasady trafnej reakcji karnej. Za jeden z elementów tej zasady należy uznać jednolitość stosowania prawa, u podstaw której leży jednolita wykładnia prawa. Za długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą prowadzenie postępowania może więc być uznany stan niepewności co do treści normatywnej prawa unijnego, jakie sąd ma zastosować w rozpatrywanej sprawie i potrzeba usunięcia tych wątpliwości, do czego wyłączną kompetencję posiada TSUE. Sąd Najwyższy opowiedział się w tym postanowieniu za uznaniem względnej mocy wiążącej *erga omnes* wyroków wykładniczych TSUE, w szczególności wobec sądów zobowiązanych do skierowania pytania prejudycjalnego na podstawie art. 267 tiret 3 TFUE. Takim sądem jest Sąd Najwyższy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego. W dalszej części uzasadnienia, Sąd Najwyższy wskazał, iż przyjęcie założenia o związaniu Sądu Najwyższego orzeczeniem prejudycjalnym wydanym w innej sprawie oznacza, że istnieje wyjątek od zasady samodzielności jurysdykcyjnej, wynikający z względnej mocy wiążącej *erga omnes* orzeczeń

wykładniczych. Uznano jednak, że oczekiwanie Sądu Najwyższego na wydanie orzeczenia prejudycjalnego w innej sprawie, identyfikującej ten sam problem wykładniczy, nie będzie naruszało tej zasady. Pogląd ten przywołał i przyjął Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniach z 30 czerwca 2020 r., I NWW 42/20, 4 listopada 20210 r., NWW 72/20 oraz z 16 marca 2021 r., I NWW 10/21. Sąd Najwyższy w niemniejszym składzie podziela stanowisko wyrażone we wskazanych judykatach.

W świetle powyższych rozważań art. 22 § 1 k.p.k. może – w określonych sytuacjach – stanowić podstawę do zawieszenia postępowania z uwagi na toczące się przed TSUE postępowanie wszczęte na skutek zadanego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego, a skoro tak, to – tym bardziej – przesłankę do zawieszenia postępowania na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. może stanowić postępowanie zainicjowane przez Komisję Europejską na podstawie art. 258 TFUE, w szczególności w sprawie odnoszącej się do kwestii niezależności sądu.

W związku z powyższym Sąd Najwyższy na podstawie art. 22 § 1 k.p.k. zawiesił postępowanie w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w sprawie C 791/19.